

CRNA GORA
SKUPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/23-5/

Podgorica, 16. mart 2023. godine

Povodom razmatranja Izvještaja o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. januar-31. jul 2022. godine, Odbor za ljudska prava i slobode sa 33. sjednice, održane 22. februara 2023. godine podnosi

IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O ZAŠTITI OD DISKRIMINACIJE SA
STANOVIŠTA DJELOVANJA INSTITUCIJE ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I
SLOBODA CRNE GORE ZA PERIOD 1. JANUAR- 31. JUL 2022. GODINE

Odbor za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 33. sjednici, održanoj 22. februara 2023. godine, na kojoj su, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali: Nerma Dobardžić Kurti, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Dina Knežević, glavna savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milena Krsmanović Iković, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Astrit Hoxha, državni sekretar u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Irena Varagić, načelnica u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Semra Martinović, samostalna savjetnica u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Zejnel Klimenta, državni sekretar u Ministarstvu prosvjete, Darko Stojanović, državni sekretar u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ivana Nedović, sekretarka Odbora za društvene djelatnosti Zajednice opština Crne Gore, Christoffer Grauslund Kjeldsen, stažista u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Anjet Lanting, savjetnica Ujedinjenih nacija za ljudska prava, Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" i Manja Račić, predstavnica NVO "Građanska alijansa",

polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije za Crnu Goru za 2022. godinu:

„Osnovna prava

Crna Gora je umjereno pripremljena u oblasti osnovnih prava. Zakonodavni i institucionalni okvir je uglavnom uspostavljen i Crna Gora nastavlja sa ispunjavanjem svojih međunarodnih obaveza u pogledu ljudskih prava. Međutim, i dalje je potrebno uložiti dodatne napore da se okvir u potpunosti primijeni. Izvještajni period obilježen je povećanom polarizacijom i podjelama u društvu. Najranjivije grupe u društvu su sve više bile izložene diskriminaciji, govoru mržnje i krivičnim djelima počinjenim iz mržnje. Povećan broj femicida uz nedovoljnu reakciju od strane vlasti, javno izražena mizoginija, rodno zasnovano nasilje i nasilje nad djecom predstavljaju ozbiljnu zabrinutost. Potrebno je uložiti više napora da se osigura pristup pravdi i ostvarivanje prava u upravnim i sudskim postupcima, posebno za ugrožene grupe.

Prošlogodišnje preporuke su samo djelimično ispunjene i ostaju važeće. U narednoj godini Crna Gora treba posebno da:

→ *direktor Agencije je obavijestio medije o neprekidnoj zloupotrebi prava na pristup informacijama, ističući da je od 3.491 pritužbi primljenih u periodu januar-april 2022. godine, skoro polovinu podnio advokat iz Podgorice vezano za platne spiskove nastavnika podgoričkih škola. Kako navode iz Agencije, ovi zahtjevi nijesu usmjereni na pristup podacima, već na sticanje materijalne koristi po osnovu sudskih troškova (radi se o navodno nekoliko stotina hiljada eura);*

→ *prečisti regulativu kako bi se: povećala zaštita od nasilja u porodici, diskriminacije, govora mržnje i krivičnih djela počinjenih iz mržnje; poštuje preporuke UN-ovog Opšteg periodičnog pregleda iz 2018.*

godine po pitanju zabrane roka zastare krivičnih djela mučenja i drugih oblika zlostavljanja; da se u potpunosti uskladi sa Zakonom o istopolnim partnerstvima iz 2020. godine; da se u potpunosti uskladi sa Fakultativnim protokolom uz Konvenciju o pravima djeteta; kriminalizuje sve oblike braka sa osobom mlađom od 18 godina i uskladi zaštitu podataka o ličnosti;

→ unaprijedi međuinstitucionalnu saradnju u cilju učinkovitije zaštite od svih vrsta diskriminacije, boljeg pristupa pravdi, punog uživanja procesnih prava i besplatne pravne pomoći za žrtve kršenja ljudskih prava i zločina, posebno za djecu, žene, pripadnike manjina, uključujući Rome i Egipćane i osobe sa invaliditetom; → obezbijedi punu funkcionalnost Ustavnog suda i usaglašeno tumačenje sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i evropskih i međunarodnih standarda ljudskih prava u cijelom sudskom sistemu.“ (str. 32 i 33 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu, objavljenog 12. oktobra 2022- nezvaničan prevod)

„Što se tiče **unapređenja i ostvarivanja ljudskih prava**, neophodno je dalje ojačati institucionalne kapacitete, uključujući i dodjelu odgovarajućih finansijskih sredstava. Temeljne promjene u rukovodstvu i strukturi Ministarstva, kao i politički pristrasna imenovanja i razrješenja tokom izvještajnog perioda uticala su na njegovo učinkovito funkcionisanje i rezultirala usporavanjem izrade novih zakona, strategija i politika o ljudskim pravima, kao i usporavanjem u sprovođenju i praćenju postojećih. Uspostavljen je regulatorni i institucionalni okvir za funkcionisanje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Dodijeljen mu je status „B“ od strane Pododbora za akreditaciju Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i dalje se doživljava kao institucija sa najboljim uticajem i povjerenjem po pitanju unapređenja i zaštite prava građana. U medijima su često citirani stavovi ove institucije. Nastavljeno je unapređenje kapaciteta Institucije za postupanje po pritužbama i kvaliteta njenih odluka. Nakon smanjenja budžeta za 2021. godinu od oko 6% u odnosu na 2020, usvojeni budžet za 2022. porastao je za 7,6% u poređenju sa 2021. godinom. Zaštitnik je u junu 2021. godine objavio specijalni izvještaj o stanju djece u domovima učenika i internatima u Crnoj Gori. Institucija je 2021. godine radila na 1.123 pritužbe (poređenja radi u 2020. na 1.975), od kojih je 968 primljeno tokom 2021. godine, a 155 su prenesene iz 2020. Institucija je tokom 2021. završila 904 predmeta, a 219 odgodila za 2022. Završeni predmeti su se odnosili na građanska prava, ekonomska, socijalna i kulturna prava, zabranu diskriminacije, prava djeteta i pravo na pravično suđenje. Institucija je utvrdila kršenje prava u 124 predmeta i dala mišljenje sa 343 preporuke nadležnim organima. Poboljšano je sistematsko, učinkovito i brzo praćenje preporuka Zaštitnika od strane nadležnih organa.

Što se tiče **sprečavanja mučenja i lošeg postupanja**, Komitet Ujedinjenih nacija protiv torture je u maju 2022. zaključio da je Crna Gora samo djelimično sprovela preporuke iz 2014. godine o obezbjeđivanju ili jačanju pravnih mjera zaštite za pritvorenike, sprovođenju brzih, nepristrasnih i djelotvornih istraga i krivičnom gonjenju osumnjičenih i kažnjavanju počinitelja torture ili lošeg postupanja. Evropski odbor za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) obavio je ad hok posjetu Crnoj Gori u junu 2022. godine. Izmjene i dopune Krivičnog zakonika radi usklađivanja sa Opštim periodičnim pregledom Ujedinjenih nacija u cilju zabrane zastare za krivična djela mučenja i drugih oblika lošeg postupanja još uvijek nisu donesene. Nedostaci u unutrašnjoj kontroli, dugotrajne i neučinkovite istrage, blage kazne koje nemaju odvraćajući karakter i nekažnjivost počinitelja nasilja i dalje su razlozi za zabrinutost. Vlada treba da poveća svoje napore da sprovede učinkovite, djelotvorne i nezavisne istrage u cilju rješavanja policijskog mučenja, kršenja i nezakonite upotrebe mjera prinude. Organizacije građanskog društva koje su sprovodile monitoring posjete uočile su povećan broj policajaca koji su upoznati i primjenjuju uputstva iz aprila 2021. o postupanju sa pritvorenicima i uhapšenim licima. Zvanična evaluacija sprovođenja uputstava predviđena je za kraj 2022. Nacionalni preventivni mehanizam osnažen je imenovanjem zamjenika Nacionalnog preventivnog mehanizma u decembru 2021. godine. Nacionalni preventivni mehanizam nije funkcionisao u punom kapacitetu tokom većeg dijela 2021. godine zbog uticaja COVID-19 na zaposlene. Tokom izvještajnog perioda, Nacionalni preventivni mehanizam je obradio 91 predmet, od čega se najveći broj odnosi na Upravu za izvršenje krivičnih sankcija (46) i policiju (11). Nacionalni preventivni mehanizam je pronašao dokaze nehumanog i ponižavajućeg postupanja u dva predmeta; obrada sedam predmeta je u toku.

Nacionalni preventivni mehanizam je pokrenuo 27 predmeta zbog postupanja policijskih službenika tokom ustoličenja Mitropolita u Cetinjskom manastiru dana 5. septembra 2021. godine. Od toga, 21 predmet se odnosio na upotrebu hemijskih sredstava, jedan na prekoračenje ovlašćenja, dva na ograničavanje slobode kretanja, dva na uništavanje i oštećenje imovine drugih lica te jedan koji se odnosi na pravo na obavještanje. U dva predmeta utvrđena je povreda prava; u dva predmeta nije utvrđena povreda, dok su u druga dva predmeta podnosioci pritužbi upućeni na druge pravne lijekove. Obrada postupaka u preostalim predmetima koji se odnose prevashodno na prekomjernu upotrebu hemijskih sredstava je u toku. Uprkos uvođenju vidljivih identifikacionih oznaka (imena, prezimena, broja službenih znački itd.) na policijskim uniformama i zaštitnih šljemova kojima se omogućava

identifikacija i efikasna istraga, njihova upotreba nije sistematska.” (str. 33, 34 i 35 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu- nezvaničan prevod)

*„Po pitanju **nediskriminacije**, aktivnosti na obezbjeđivanju pune usklađenosti sa pravnim tekovinama EU i evropskim standardima za borbu protiv diskriminacije su u toku. Slijedeći preporuke EU eksperata, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je u novembru 2021. odlučilo da izradi potpuno novi zakon o zabrani diskriminacije koji bi zadovoljio evropske antidiskriminacione standarde, bio usklađen sa preporukama Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) iz 2017. godine i obezbijedio kvalitetnu zaštitu od diskriminacije svih građana. U toku je rad na izradi novog zakona.*

Izvještajni period obilježila je visoka društvena polarizacija i podijeljenost. Najviše ugrožene grupe u društvu sve više su bile izložene diskriminaciji, govoru mržnje i zločinu iz mržnje. I dalje raste govor mržnje, posebno protiv žena u politici. Postoji hitna potreba za iskorjenjivanjem svih oblika diskriminacije korišćenjem mehanizama pravne zaštite i da se pozabave duboko ukorijenjenim društvenim ponašanjima koja degradiraju i diskriminišu žene, što dovodi do slučajeva rodno zasnovanog nasilja. Prihvatanjem i poštovanjem pluralizma u društvu treba se baviti od ranog djetinjstva kroz rad sa mladima i odraslima kako bi promovisali promjene ponašanja i toleranciju različitosti. Kapacitet Ombudsmana da djeluje kao tijelo za jednakost nastavio je da se poboljšava, iako ukupni institucionalni okvir treba poboljšati. Kancelarija ombudsmana je 2021. godine dobila 173 pritužbe na diskriminaciju (2020: 159 slučajeva). Većina se ticala rada i zapošljavanja, socijalnih usluga, nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja i postupaka pred javnim vlastima. Primljeno je deset pritužbi u vezi sa mržnjom/diskriminacijom na internetu. Prioritetna preporuka ECRI-a iz 2017. da se uspostavi sistem za prikupljanje raščlanjenih podataka o zločinima iz mržnje tek treba da se primijeni jer zavisi od reforme Krivičnog zakonika (izmjene o motivima pristrasnosti), koja se očekuje kasnije u 2022. godini.“ (str. 39 i 40 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu- nezvaničan prevod),

razmotrio je Izvještaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. januar- 31. jul 2022. godine.

Uvodno obrazloženje o Izvještaju o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. januar- 31. jul 2022. godine dala je zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Nerma Dobardžić Kurti.

Povodom razmatranja Izvještaja o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. januar- 31. jul 2022. godine, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa sedam glasova “za”), donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da Izvještaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. januar- 31. jul 2022. godine, kao i Izvještaji koji su Odboru dostavljani prethodnih godina, sadrži pregled zakonodavnog i strateškog okvira, detaljne statističke podatke o predmetima u postupku pred Zaštitnikom, podatke iz pravosudne i upravne nadležnosti, aktivnosti na promociji ljudskih prava i jačanju kadrovskih kapaciteta Sektora za zaštitu od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti, aktivnosti Institucije u oblasti zaštite od diskriminacije na nacionalnom i međunarodnom nivou i ključna zapažanja o stanju ljudskih prava i sloboda ranjivih društvenih grupa i zaključne ocjene i planove za naredni period, što poslanicima i ukupnoj javnosti omogućava da se upoznaju sa stanjem u oblasti zaštite od diskriminacije. Odbor ocjenjuje značajnim što je ovaj kvalitetan i sveobuhvatan Izvještaj u poređenju sa prethodnim inoviran dodavanjem poglavlja u kojem su navedeni organi koji nijesu postupili po preporukama Zaštitnika koje su, takođe, taksativno pobrojane.

2. Odbor za ljudska prava i slobode zaključuje da je u izvještajnom periodu zabilježen porast broja pritužbi u oblasti zaštite od diskriminacije u odnosu na isti vremenski period u 2021. godini, jer je u radu Zaštitnika bilo 199 predmeta u ovoj oblasti, od čega je postupak okončan u 115 predmeta. Povećanje broja pritužbi može ukazivati na trend rasta diskriminacije u društvu, ali i na to da je Zaštitnik prepoznat kao institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije i da povjerenje građana u Instituciju raste, kao i da su potencijalne žrtve osnaženije da prijave diskriminaciju koja je prisutna u svim područjima života i djelovanja.
Takođe, povećan broj pritužbi može ukazivati kako na veću vidljivost institucije Zaštitnika, tako i na polarizovanost u crnogorskom društvu, ali i na složenost pitanja sa kojima se građani suočavaju u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava.
3. Odbor za ljudska prava i slobode zaključuje da je i dalje prisutno nedovoljno poznavanje pojma diskriminacije, elemenata, pojava oblika i mehanizama zaštite od diskriminacije, o čemu svjedoči podatak da građani u 46 pritužbi nijesu naveli osnov diskriminacije, odnosno lično svojstvo iako su pritužbom tražili zaštitu od diskriminacije.
Stoga, Odbor pozdravlja djelovanje Zaštitnika koji se u takvim situacijama nije oglašavao nenadležnim, već se kao jedinstveni organ za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda upuštao u ispitni postupak radi utvrđivanja eventualne povrede nekog drugog prava.
S druge strane, podatak da u 46 predmeta podnosioci pritužbi nijesu prepoznali da lično svojstvo čini eliminatorni uslov za utvrđivanje diskriminacije govori da građani još uvijek diskriminaciju izjednačavaju sa nepravdom, socijalnom deprivacijom i nejednakošću, percipirajući da svaka povreda prava nastaje kao posledica diskriminacije.
Polazeći od navedenog, Odbor zaključuje da je i dalje neophodno raditi na podizanju svijesti o pojmu, oblicima i područjima diskriminacije.
4. Informisan da je u postupku izrada novog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, u čijoj izradi učestvuje i zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u svojstvu članice-posmatračice, Odbor očekuje da će njegovom sadržinom preciznije biti definisani i razdvojeni područja i oblasti diskriminacije. Takođe, podrazumijeva se da će isti zadovoljiti evropske antidiskriminacione standarde, biti usklađen sa preporukama Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) iz 2017. godine i obezbijediti kvalitetnu zaštitu svih građana od diskriminacije, kao što je navedeno i u poslednjem Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu, objavljenom u oktobru 2022.
5. Odbor konstatuje da su Romi i Egipćani jedna od ranjivih grupa koja je najizloženija diskriminaciji, etničkoj distanci i lošem socio-ekonomskom položaju u šta su se uvjerali i predstavnici institucije Zaštitnika prilikom obilaska romskih naselja u pojedinim opštinama na jugu, sjeveru i u centralnom dijelu Crne Gore, o čemu će sačiniti poseban tematski izvještaj koji će, uz finansijsku pomoć Savjeta Evrope, biti publikovan u aprilu ili maju ove godine i dostavljen Odboru za ljudska prava i slobode, a isti će biti preveden na romski i engleski jezik.
Takođe, Odbor je ocijenio da su Romi kao etnička zajednica u Crnoj Gori u inferiornom položaju, jer im se ne obezbjeđuju elementarni uslovi za život, što je nedopustivo. Stoga, Odbor smatra da tematskom izvještaju o stanju prava Roma i Egipćana u Crnoj Gori koji će sadržati fotoelaborat, a baziran je na obilascima naselja u kojima žive Romi i Egipćani i postupanju Zaštitnika u predmetima za zaštitu od diskriminacije ove društvene grupe treba dati jači publicitet kako bi se cjelokupna javnost upoznala sa stanjem u ovoj oblasti, a nadležni subjekti preduzeli blagovremene aktivnosti na rješavanju identifikovanih dugogodišnjih problema.

6. Odbor ocjenjuje da bi rješavanje problema sa kojima se suočavaju Romi i Egipćani bilo brže i kvalitetnije kada bi oni imali svoje autentične predstavnike u Skupštini Crne Gore, ali, nažalost, još uvijek nijesu stvoreni zakonodavni uslovi za autentičnu zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, prvenstveno Roma i Egipćana koji su jedina zajednica bez svog predstavnika u Skupštini Crne Gore.
7. Odbor smatra značajnim što je Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava preduzelo aktivnosti na realizaciji preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u vezi sa važećim načinom izbora članova savjeta manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice i mogućim izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama u dijelu koji uređuje izbor članova savjeta manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice na način koji bi u mjeri mogućeg obezbijedio ne(posrednost) izbora zasnovanog na slobodno izraženoj volji manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Podsjećanja radi, Zaštitnik je sugerisao da postupak predlaganja izmjena i dopuna Zakona o manjinskim pravima i slobodama treba da prate široke i intenzivne konsultacije sa relevantnim akterima, pa je nadležno ministarstvo nakon upućene preporuke Zaštitnika pozvalo zainteresovane aktere, uključujući i podnosioca pritužbe Ombudsmanu, da dostave predloge i sugestije u vezi sa predloženim izmjenama navedenog zakonskog akta.
8. Odbor za ljudska prava i slobode ističe značajnim aktivnosti koje se sprovode u okviru projekta “Podrška nezavisnom monitoringu UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom”, čiji je glavni cilj stvaranje nezavisnog monitoring mehanizma pod okriljem institucije Zaštitnika sa posebno izraženim konceptom inkluzije civilnog sektora koji zagovara prava osoba sa invaliditetom kako bi se ojačali njihovi kapaciteti i čitava mreža učinila održivom na duži rok. Odbor podržava aktivnosti u okviru projekta koje će biti usmjerene ka stvaranju nezavisnog monitoring mehanizma, jačanju kapaciteta institucije Zaštitnika i članica operativnog tima za praćenje Konvencije, te publikovanju instrumenata praćenja i da će se isti, uz finansijsku i stručnu podršku Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, realizovati do kraja 2023. godine.
9. Odbor podsjeća da Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nijesu prepoznati dvostruka i interseksijska diskriminacija žena i djevojčica s invaliditetom, kao posebni oblici diskriminacije u odnosu na pol i invaliditet, kao ni posebni oblici diskriminacije osoba sa invaliditetom u oblastima jednakog priznanja lica pred zakonom, pristupa pravdi, privatnosti i porodičnih odnosa na šta ukazuju i iz institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Odbor predlaže da se sa posebnom pažnjom sagledaju sugestije predstavnika organizacija osoba sa invaliditetom i samih osoba sa invaliditetom i preduzmu aktivnosti na poboljšanju njihovog položaja koji je, po ocjenama pojedinih predstavnika nevladinog sektora, u pojedinim oblastima pogoršan, što je prvenstveno odgovornost Vlade Crne Gore, resornih ministarstava, ali i drugih institucija.
Odbor ocjenjuje zabrinjavajućim podatak da još uvijek nije određeno ko će koordinirati pripremom Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja o sprovođenju Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom koji Crna Gora treba da podnese Komitetu tokom ove godine.
10. Odbor očekuje da će se, kako je najavljeno, u planiranom roku- do kaja III kvartala 2023. godine, utvrditi Predlog zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta, kao reformski zakon koji zahtijeva izmjene seta drugih zakona, kojim će, između ostalog, biti utvrđen pojam i postupak jedinstvenog vještačenja invaliditeta, javni interes za jedinstveno vještačenje invaliditeta, pojam invaliditeta, invalidnosti, procjene invaliditeta, oblasti vještačenja, uslovi za vršenje vještačenja, način osnivanja i djelokrug rada specijalizovane ustanove za jedinstveno vještačenje invaliditeta, formiranje i

vođenje registra lica sa invaliditetom, kao i formiranje i vođenje registra vještaka za jedinstveno tijelo vještačenja, rokovi za odlučivanje u postupku vještačenja, odnosno procjeni invaliditeta, te finansiranje specijalizovane ustanove za jedinstveno vještačenje invaliditeta i druga pitanja od značaja za njen rad.

11. U odnosu na ostvarivanje principa rodne ravnopravnosti na izbornim listama, Odbor je upoznat da je Zaštitnik donio Mišljenje i preporučio Skupštini Crne Gore da u okviru Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva pristupi izmjenama Zakona o izboru odbornika i poslanika na način što će kao minimum standarda radi dostizanja principa rodne ravnopravnosti propisati da na izornoj listi mora biti najmanje 40% kandidata manje zastupljenog pola, odnosno da među svaka tri kandidata prema redosledu na listi mora biti najmanje po jedan kandidat pripadnik manje zastupljenog pola, kao i da proces reforme izbornog zakonodavstva treba da prati transparentnost, odnosno široke konsultacije uz učešće svih zainteresovanih subjekata.
12. S obzirom da je govor mržnje kao oblik zloupotrebe slobode izražavanja najizraženiji na društvenim mrežama i u komentarima građana na portalima i da neprimjeren govor u onlajn sferi ne doprinosi razvoju debate od opšteg interesa, već se nekontrolisano umnožava i stvara netolerantno i neprijateljsko okruženje, Odbor ocjenjuje neophodnim da nadležne institucije posebnu pažnju posvete ovoj pojavi i da organizuju edukacije na temu prepoznavanja i suzbijanja govora mržnje kako bi se stručna, ali i laička javnost upoznala sa govorom mržnje i potrebom njegovog efikasnog suzbijanja.
13. U saznanju da su govor mržnje, mizoginija i seksizam, uznemiravanje, uvredljivo i ponižavajuće postupanje najviše bili usmjereni prema ženama koje javno djeluju, kao i prema građanima zbog njihovog društvenog ili etničkog porijekla i nacionalne pripadnosti i da je nesaglasje sa stavovima, političkim uvjerenjima i radom pojedinih žena koje su bile pogođene mizoginim i seksističkim govorom iskazano kroz vrijeđanje, stereotipne i stigmatizujuće stavove i da takvi komentari imaju za isključivi cilj da uvrijede osobu samo zbog toga što je žena i da je obeshrabre od njenog javnog djelovanja, Odbor pohvaljuje instituciju Zaštitnika koja je prva institucija koja je, u saradnji sa Institutom za pravne studije, donijela i usvojila Smjernice za prevenciju pojave i eliminaciju seksizma u djelovanju institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.
14. Odbor izražava zabrinutost što i pored svih konstatacija Zaštitnika, apela Odbora za ljudska prava i slobode i Zaključaka Skupštine Crne Gore donesenih povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019. i 2020. godinu, zakonska obaveza uspostavljanja odgovarajuće evidencije o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom još uvijek nije realizovana.
15. S obzirom da se društveno ranjive grupe, među kojima su lica sa invaliditetom, Romi, pripadnici LGBTIQ populacije, starije osobe i lica u stanju socijalne potrebe u kontinuitetu suočavaju sa nejednakošću i problemima u ostvarivanju prava, Odbor smatra da su i dalje neophodne koordinirane aktivnosti nadležnih organa u doslednoj implementaciji zakonodavstva kako bi se kroz pravnu sigurnost i efikasno ostvarivanje garantovanih prava zajedničkim i sinhronizovanim djelovanjem doprinijelo unapređenju njihovog položaja.
Realizaciju pojedinih aktivnosti na unapređenju položaja ranjivih grupa bi trebalo ubrzati i sprovesti u narednih nekoliko mjeseci kako bi se ostvareni napredak mogao predstaviti i na sjednici Savjeta UN za ljudska prava u Ženevi 8.maja 2023. godine kada će se u okviru Univerzalnog periodičnog pregleda razmatrati stanje ljudskih prava u Crnoj Gori.

16. Imajući u vidu ocjenu iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu: “ *Uspostavljen je regulatorni i institucionalni okvir za funkcionisanje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Dodijeljen mu je status „B” od strane Pododbora za akreditaciju Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i dalje se doživljava kao institucija sa najboljim uticajem i povjerenjem po pitanju unapređenja i zaštite prava građana. U medijima su često citirani stavovi ove institucije. Nastavljeno je unapređenje kapaciteta Institucije za postupanje po pritužbama i kvaliteta njenih odluka. Kapacitet Ombudsmana da djeluje kao tijelo za jednakost nastavio je da se poboljšava, iako ukupni institucionalni okvir treba poboljšati.*” (str. 34 i 39 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2022. godinu), Odbor podržava planirane aktivnosti Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, među kojima su: posjete organizacijama civilnog društva koje se zalažu za prava ranjivih grupa, obilasci organizacija koje se bave pravima žena, žrtava porodičnog i rodno zasnovanog nasilja, posjete savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, zalaganje kroz promotivne aktivnosti za uvođenje građanskog obrazovanja kao obaveznog predmeta u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju, izrada posebnog obrasca za podnošenje pritužbe za zaštitu od diskriminacije, nastavak izrade tematskih izvještaja o diskriminaciji grupa u riziku, uspostavljanje nezavisne monitoring mreže za praćenje sprovođenja UN Konvencije o pravima lica sa invaliditetom, jačanje aktivnosti na praćenju sprovođenja preporuka Zaštitnika u predmetima za zaštitu od diskriminacije i jačanje saradnje sa odborima Skupštine Crne Gore kroz mehanizme kontrolnih i konsultativnih saslušanja u vezi sa eventualnim nepostupanjem organa po datim preporukama Zaštitnika i očekuje da će biti uspješno realizovane tokom 2023. godine.
17. Podsjećanja radi, Odbor za ljudska prava i slobode je i u prethodnom periodu, u skladu sa uobičajenom praksom i dosadašnjom saradnjom sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, razmatrao polugodišnje ili sedmomjesečne Izvještaje o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i tim povodom donosio Zaključke koje je upućivao Kolegijumu predsjednika Skupštine na upoznavanje i nadležnim institucijama na realizaciju.
- S obzirom da je članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore propisano da Zaštitnik može da podnese Skupštini poseban izvještaj, ako ocijeni da je to neophodno radi zaštite ljudskih prava i sloboda i da je poseban izvještaj dostupan javnosti, Odbor je u potpunosti poštovao odredbu člana 48 Zakona kojim je Zaštitniku data mogućnost da podnese poseban izvještaj Skupštini ako ocijeni da je to neophodno, iako nije propisano da se poseban izvještaj podnosi Odboru, na šta je Odbor u više navrata svojim Zaključcima skretao pažnju.
- Ipak, Odbor ocjenjuje da bi dostavljanje Posebnog izvještaja Skupštini Crne Gore i njegovo razmatranje na plenumu Skupštine, umjesto direktno Odboru, bilo važno kako zbog upoznavanja svih poslanika Skupštine sa implementacijom Zakona o zabrani diskriminacije, tako i zbog cjelokupne javnosti i građana koji bi bili u prilici da se upoznaju sa postupanjem Zaštitnika, ostvarenim napretkom, ali i manjkavostima i problemima sa kojima se susreću u ovoj za građane važnoj oblasti zaštite ljudskih prava.
- Isto je važno i zbog činjenice da je članom 27 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore propisano da je Zaštitnik institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije, članom 21 Zakona o zabrani diskriminacije propisana je nadležnost Zaštitnika u ovoj oblasti, dok Skupština na predlog Zaštitnika, u skladu sa članom 9 i 10 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore imenuje zamjenika/cu Zaštitnika za zaštitu od diskriminacije.
- Stoga, imajući u vidu da je članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore propisano da Zaštitnik može da podnese Skupštini poseban izvještaj, ako ocijeni da je to neophodno radi zaštite ljudskih prava i sloboda i da je poseban izvještaj dostupan javnosti, Odbor cijeni važnim da ubuduće Zaštitnik ispoštuje mogućnost utvrđenu članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih

prava i sloboda Crne Gore i uvede praksu podnošenja posebnog izvještaja o zaštiti od diskriminacije Skupštini Crne Gore koju bi na taj način obavijestio o uočenim pojavama diskriminacije i preduzetim aktivnostima, te predložio preporuke i mjere za otklanjanje diskriminacije.

Ovo, prije svega, sa stanovišta kontrolne i nadzorne funkcije koje ima Skupština Crne Gore, a koja podrazumijeva i praćenje implementacije zakona, Skupština Crne Gore bi mogla bolje i kvalitetnije ispratiti implementaciju Zakona o zabrani diskriminacije, a što Odboru za ljudska prava i slobode, kao radnom tijelu Skupštine kojem su do sada dostavljani Izvještaji Zaštitnika o zaštiti od diskriminacije, daje polovičnu ulogu, jer u pravnom smislu nije u mogućnosti da svojim zaključcima dosegne obaveznost implementacije kao što je to slučaj sa zaključcima Skupštine Crne Gore koji objavljivanjem u „Službenom listu Crne Gore“ postaju pravno obavezujući za nadležne institucije i organe.

Na samoj sjednici Odbora Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je najavila da će izvještaj ubuduće dostavljati Skupštini Crne Gore zbog čega Odbor izražava zadovoljstvo prihvatanjem njegovog predloga.

18. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, na dalji postupak i Kolegijumu Predsjednice Skupštine Crne Gore, Ministarstvu evropskih poslova, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, NVO “Građanska alijansa”, Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa” i “Građanska alijansa”, na upoznavanje.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović